

Г р а д С к о п ј е

Предлог - Годишна програма за заштита на природата за Заштитен предел - Водно	Предлагач:	Градоначалник на Град Скопје
	Изготвувач:	Сектор за заштита на животната средина
	Претставник:	Секретар на Град Скопје
	Повереник:	Раководител на Одделение за енергетика, енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија <u>Иван Иванов</u> Раководител на Одделение за стратешко управување со животната средина и планирање и подигнување на јавната свест за животната средина <u>Ирина Шентевска Арцанлиева</u>

Скопје, јуни 2024 година

Врз основа на член 36 од Законот за локалната самоуправа („Службен весник на Република Македонија“ бр.5/02) и член 10 став 1 точка 2 од Законот за градот Скопје („Службен весник на Република Македонија“ бр.55/04 и 158/11), а во врска со член 98 од Законот за заштита на природата („Службен весник на Република Македонија“ бр.67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/16, 63/16 и 113/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.151/21) и член 12 од Одлуката за прогласување на дел од планината Водно за заштитено подрачје во категорија V- заштитен предел („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.195/21), Советот на Град Скопје, на _____ седница, одржана на ____ . ____ .2024 година, донесе

Годишна програма за заштита на природата за Заштитен предел - Водно

• Вовед

Во 1991 година Комисијата за прописи на Собранието на Град Скопје донесе Одлука за прогласување на планината Водно за Парк – шума и нејзина заштита („Службен гласник на Град Скопје“ бр.14/91) која ги опфаќа Одлука за прогласување на планината Водно за Градска парк-шума („Службен гласник на Град Скопје“ бр.28/76) , Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за прогласување на планината Водно за градска парк-шума („Службен гласник на Град Скопје“ бр.6/89), Одлука за изменување на Одлуката за прогласување на планината Водно за градска парк-шума („Службен гласник на Град Скопје“ бр.9/90) и Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за прогласување на планината Водно за градска парк-шума („Службен гласник на Град Скопје“ бр.9/91).

Во 2021 година Владата на Република Северна Македонија донесе Одлука за прогласување на дел од планината Водно за заштитено подрачје во категорија V – заштитен предел („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.195/21).

Годишната програма за заштита на природата за Заштитен предел - Водно е изработена врз основа на обврската која произлегува од член 98 од Законот за заштита на природата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/16, 63/16 и 113/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.151/21), како и врз основа на член 12 од Одлуката за прогласување на дел од планината Водно за заштитено подрачје во категорија V- Заштитен предел („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.195/21) како и согласно член 5 од Правилникот за содржината на плановите за управување со заштитени подрачја и содржината на годишните програми за заштита на природата („Службен весник“ бр. 26/19).

Целта на изработката на Годишната програма е реализација на приоритетните мерки и активностите во Заштитен предел - Водно до донесување на План за управување со Заштитен предел - Водно, а со цел зачувување на автентичната состојба на природата преку заштита на природните вредности, спречување на дејствија што можат непосредно или посредно да предизвикаат нарушување на природната рамнотежа на екосистемите, создавање поволни услови за заштита, зачувување и унапредување на биолошката и пределската разновидност и природното наследство и одржливо користење на природните ресурси на начин на кој не се загрозува опстанокот на видовите и нивната природна рамнотежа.

Годишната програма е оперативен план за спроведување на мерки и активности за управување со цел подобрување на состојбата, зачувување и развој на природните, културните и историските вредности на Заштитен предел - Водно.

Активностите од Годишната програма се групирани во 7 програми и тоа:

1. Програма за зачувување и мониторинг на природното наследство
2. Програма за управување со шумски живеалишта и екосистеми
3. Програма за управување на културното наследство
4. Програма за развој на одржлив туризам и рекреација
5. Програма за локален развој
6. Програма за информирање, подигање на јавната свест и образование/едукација
7. Програма за раководење, управување, финансирање и администрација

• Програми

1.Програма за зачувување и мониторинг на природното наследство

Целта на програмата е заштита, зачувување и унапредување на хидролошките, геолошките и биолошките карактеристики на подрачјето за сегашните и идните генерации како и обезбедување интегрирана заштита на основните природни вредности.

За ефикасна заштита и зачувување на природните вредности на заштитениот предел се планира воспоставување на систем на мониторинг на видови кои се значајни како на локално и национално така и на глобално ниво согласно Директивата за живеалишта и Директивата за птици како и мониторинг на природните живеалишта. Резултатите од спроведениот мониторинг можат да се искористат за понатамошен тек на активностите за управување. При спроведување на мониторингот ќе се користат податоци од веб страната на Министерство за животна средина и просторно планирање, односно од Упатство за начинот на вршење теренска опсервација, инвентаризација и мониторинг на биодиверзитетот и живеалиштата на територијата на Република Северна Македонија и Протоколи за мониторинг на видови и живеалишта.

Преку реконструкција на видиковци и осматрачници со цел навремено спречување на пожари се обезбедува интегрирана заштита на основните природни вредности на заштитеното подрачје.

Програма за зачувување и мониторинг на природното наследство Планирани активности за 2024 година		
Активност	Индикатор	Носител
Мониторинг на автохтон дрвен вид питом костен (Castanea sativa)	Големина на мониторирано подрачје	Град Скопје, Научни институции, Експерти од областа, Граѓански здруженија МЖСПП
Реконструкција на 2 осматрачници и 5 видиковци	Број на реконструирани осматрачници и видиковци	Град Скопје, ЈП Паркови и зеленило

2.Програма за управување со шумски живеалишта и екосистеми

Целта на програмата е заштита, зачувување и унапредување на шумските живеалишта и екосистеми.

За зачувување на здравствената состојба на шумите како и за стабилноста на шумските екосистеми предвидена е континуирана примена на соодветни санитарно одгледувачки мерки односно санитарна сеча и прореди на физиолошки ослабени, суви и заболени стебла, како и отстранување на исушени гранки.

Преку пошумување на голини и интродукција – подмладување на разредени насади ќе се воспостави одржливо управување со шумските живеалишта.

Пошумувањето ќе опфати садење со садници од автохтони и неинвазивни видови погодни за терените на планината Водно кои досега покажале добри резултати и кои се одликуваат со добра адаптивност на условите на Водно.

Програма за управување со шумски живеалишта и екосистеми Планирани активности за 2024 година		
Активност	Индикатор	Носител
Санитарна сеча на болни и суви стебла	Број на опфатени стебла	Град Скопје преку ЈП Паркови и зеленило
Пошумување на голини со автохтони видови - даб (500 садници од родот: Quercus)	Број на засадени садници	Град Скопје преку ЈП Паркови и зеленило,

3.Програма за управување на културното наследство

Целта на програмата е да се обезбеди заштита на културното наследство, односно да се превземат мерки и активности со кои би се спречила деградацијата на културното наследство.

Најзначајни објекти од културно наследство во Заштитениот предел - Водно се манастирот Св.Пантелејмон , црква Св.Атанасие во село Шишево, локалитетот

Маркови Кули како и археолошките локалитети Градиште (во атарите на селата Барово, Грчец, Гора Нерези) и Круша.

Археолошкиот локалитет Маркови Кули се наоѓа југоисточно од центарот на Скопје на местото наречено „Марково Крувче“ на околу 570 метри надморска височина. Оваа голема и невообичаено силна тврдина, изградена во првата половина на VI век, со сидови широки 1,8 до 2,55 метри, кои биле зајакнати со вкупно 35 кули, е најсилната тврдина во Македонија и пошироко, а исто така служела како главна заштита за сеуште неоткриениот град Јустинијана Прима, кој што лежи некаде под денешното Скопје. Кон крајот на VI век тврдината била напуштена, а во средниот век, најверојатно во X век, повторно обновена, но само во делот на акрополата и истата продолжува да егзистира се до доцниот среден век.

Манастирот „Св. Пантелејмон“, е лоциран во селото Горно Нерези. Се претпоставува дека црквата е подигната на старо римско култно место, на кое подоцна бил изграден ранохристијански храм. Според натписот на мермерниот надвратник на главната врата, манастирот е подигнат во 1164 година. Граден е од кршен камен, тули и малтер, како материјал добиен од непосредната околина. Големото мајсторство на мајсторите градители, како и на зографите, го прават овој објект особено впечатлив. Фреско-сликарството на сидовите на црквата е едно од најзначајните сликарски остварувања на средновековната уметност. Реализацијата на програмата за управување на културното наследство ќе се спроведе преку постојана и координирана соработка со институциите надлежни за заштита на културното наследство.

Со изготвување на информативни материјали, поставување на информативни табли и организирање на културни настани, посетителите на заштитеното подрачје ќе се запознаат со културното наследство како и со мерките со кои би се спречила деградацијата на истото.

Програма за управување на културното наследство Планирани активности за 2024 година		
Активност	Индикатор	Носител
Изготвување на информативни материјали и поставување на 5 информативни табли	Број на поставени информативни табли	Град Скопје, ЈП Паркови и зеленило, Граѓански здруженија
Организирање на 1 промотивен настан	Организиран настан	Град Скопје, Министерство за култура, Управа за заштита на културно наследство, Граѓански здруженија

4.Програма за развој на одржлив туризам и рекреација

Целта на програмата е да се поддржи еколошкиот одржлив туризам во функција на локален економски развој како и развојот на рекреативниот туризам.

Богатството со природни вредности од една страна како и се поголемата потреба на луѓето од урбаните средини за престој и рекреација во чисти природни средини од друга страна, претставуваат основа за развојот на рекреативниот туризам во заштитеното подрачје.

Развојот на рекреативниот туризам ќе се реализира преку обезбедување на поуреден и подостапен простор за посетителите односно поставување на нова урбана опрема - видиковци, клупи и маси, корпи за отпадоци како и реконструкција на веќе постоечката опрема, обележување на пешачки патеки како и обновување на маркација на планинарски патеки.

Особено важно е да се создадат услови за безбеден престој, спорт и рекреација при што предвидена е соработка со Црвен крст на Град Скопје и ангажирање на членови за функционирање на спасителната станица.

Програма за развој на одржлив туризам и рекреација Планирани активности за 2024 година		
Активност	Индикатор	Носител
Поставување на нова урбана опрема (5 комплета маси со клупи, 10 корпи за отпадоци, 1 видиковец)	Број на поставена опрема	Град Скопје, ЈП Паркови и зеленило
Реконструкција на веќе поставената опрема (реконструкција на 5 видиковци, 2 големи детски реквизити, 20 комплета клупи со маси, 10 корпи за отпадоци, дрвена ограда)	Број на реконструирана опрема	Град Скопје, ЈП Паркови и зеленило
Уредување на пешачка патека која води кон Марково крувче	Уредена патека	Град Скопје, ЈП Паркови и зеленило
Обнова на маркација на 3 планинарски патеки	Број на патеки на кои е обновена маркација	Град Скопје, Федерација за планинарство на Северна Македонија, Граѓански здруженија
Создавање безбедни услови за престој на посетители (во период на викенд)	Потпишан договор за создавање безбедни услови	Град Скопје, Црвен крст на Град Скопје

5.Програма за локален развој

Целта на програмата е да ја поттикне соработката со локалните заедници, да изгради меѓусебен однос полн со доверба притоа ставајќи акцент на одржување на традиционалните стопански дејности.

Во границите на Заштитен предел - Водно има три населби, но бројот на засегнати населби, односно населби во непосредна близина изнесува дванаесет.

Најголем дел од земјиштето во заштитениот предел е под шуми, додека мал дел се користи за земјоделски активности. Развојот на земјоделието е со многу ограничени можности поради релјефните ограничувања на теренот.

Поради утврдениот режим на заштита, развојот на екстензивното сточарство е ограничено, а шумарството како стопанска гранка не е застапено.

Програма за локален развој Планирани активности за 2024 година		
Активност	Индикатор	Носител
Изработка на информативен материјал на 2 информативни табли за Забрана за користење на пластика за еднократна употреба	Број на табли на кои е поставен информативен материјал	Град Скопје

6.Програма за информирање, подигање на јавната свест и образование/едукација

Целта на програмата е да се подигне свеста кај локалното население, посетителите и засегнатите страни за значењето на заштитен предел Водно.

Активностите од оваа програма се во насока на употреба на сите механизми за информирање и зголемување на свеста на луѓето за вредноста и значењето на Заштитен предел - Водно. Преку еколошка едукација за промовирање на природното и културно наследство на заштитен предел Водно, посетителите на заштитеното подрачје ќе можат подобро да се запознаат со природните вредности на подрачјето и потребата за негова заштита и зачувување. Исто така потребно е да се посвети внимание на најмладите генераци преку организирање на настава во природа.

Програма за информирање, подигање на јавната свест и образование/едукација Планирани активности за 2024 година		
Активност	Индикатор	Носител
Спроведување на 1 еколошка едукација	Спроведена едукација	Град Скопје, ЈП Паркови и зеленило, Средни училишта во град Скопје, Основни училишта во град Скопје, Граѓански здруженија
Организирање на 1 настава во природа	Организирана настава во природа	Град Скопје, Општини, Средни училишта во град Скопје, Основни училишта во град Скопје, Граѓански здруженија

7.Програма за раководење, управување, финансирање и администрација

Целта на програмата е да се воспостави и промовира одржливо управување со заштитен предел Водно.

Со цел да се обезбеди интегрирано и одржливо управување со заштитен предел Водно потребно е да се воспостави модел на зедничка соработка помеѓу Град Скопје, како надлежен субјект за управување со заштитеното подрачје и другите засегнати страни. Сите засегнати страни треба да имаат изградено заеднички став во врска со спроведувањето на програмата.

Со цел обезбедување на ефикасно управување со заштитеното подрачје субјектот задолжен за управување со истото,потребно е да располага со оптимални човечки, технички и финансиски ресурси. Многу важен елемент за ефикасно управување со заштитеното подрачје е обезбедување на одржливо финансирање. Согласно Законот за заштита на природа, средствата за заштита на природа се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија и буџетите на единиците на локалната самоуправа на чии подрачја се наоѓа заштитеното подрачје. Приходи за заштитеното подрачје може да се отвараваат и од надоместоци за влез, посета и

паркирање во заштитено подрачје, посета на посебни објекти и престој во заштитеното подрачје, надоместок за вршење на дејност или активност во заштитено подрачје, надоместок за собирање на диви видови растенија габи и животни и нивни делови и одржливо користење на природните ресурси, надоместок од екосистемски услуги и други извори (донации, грантови, кредити и др.).

За ефикасно управување со заштитеното подрачје, субјектот задолжен за управување со истото, во соработка со други надлежни и стручни институции, потребно е да организира и спроведе работилници, семинари и обуки кои опфаќаат теми поврзани со заштитени подрачја.

Програма за раководење, управување, финансирање и администрација Планирани активности за 2024 година		
Активност	Индикатор	Носител
Учество на работилници, семинари и обуки на вработените од Град Скопје и ЈП Паркови и зеленило	Број на посетени работилници, семинари и обуки	МЖСПП, МЗШВ, Надворешни експерти
Функционирање на Совет на засегнатите страни преку одржување на редовни седници (најмалку една седница)	Број на одржани седници	Град Скопје, Совет на засегнати страни
Функционирање на Научен совет преку одржување на редовни седници (најмалку една седница)	Број на одржани седници	Град Скопје, Научен совет
Изработка на Просторен план за Заштитен предел Водно	Изработен План	Град Скопје, МЖСПП, Агенција за планирање на просторот
Изработка на Годишна програма за заштита на природата за 2025 година	Изработена Годишна програма	Град Скопје

- **Завршни одредби**

Оваа Програма влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен гласник на Град Скопје“.

Бр. _____
С К О П Ј Е

**ПРЕТСЕДАТЕЛ
НА СОВЕТ НА ГРАД СКОПЈЕ
Трајко Славески**

Образложение

Правен основ за донесување на Предлог - Годишна програма за заштита на природата за Заштитен предел – Водно е член 36 од Законот за локалната самоуправа („Службен весник на Република Македонија“ бр.5/02) и член 10 став 1 точка 2 од Законот за градот Скопје („Службен весник на Република Македонија“ бр.55/04 и 158/11) со кои се утврдува надлежноста на Советот на Град Скопје.

Согласно член 12 од Одлуката за прогласување на дел од планината Водно за заштитено подрачје во категорија V - заштитен предел („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.195/21), Град Скопје како управувач е должен да донесе План за управување со заштитен предел и Годишна програма за заштита на природата.

Согласно член 98 став 5 од Законот за заштита на природата („Службен весник на Република Македонија“ бр.67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/16, 63/2016 и 113/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.151/21) до донесување на планот за управување субјектот кој управува со заштитеното подрачје подготвува годишна програма за заштита на природата во рок од три месеци од денот на прогласувањето на подрачјето за заштитено.

Најголемата вредност на Заштитениот предел – Водно е неговата функција изразена преку прочистување на воздухот, заштита на почвата, регулирање на водниот режим и подобрување на микро климата што позитивно влијае на квалитетот на животната средина во целост.

Со оглед на тоа дека Заштитениот предел - Водно има големо излетничко, рекреативно и културно значење за жителите на градот, програмата е насочена кон развој на рекреативниот туризам, уредување на просторот заради создавање подобри услови за посетителите и зголемување на нивната еколошката свест, како и подигање на свеста за важноста за зачувување и развој на постоечките културни и историски вредности..

Целта на изработката на Годишната програма е реализација на приоритетните мерки и активностите во Заштитен - предел Водно до донесување на План за управување со Заштитен предел - Водно, а со цел зачувување на автентичната состојба на природата преку заштита на природните вредности, спречување на дејствија што можат непосредно или посредно да предизвикаат нарушување на

природната рамнотежа на екосистемите, создавање поволни услови за заштита, зачувување и унапредување на биолошката и пределската разновидност и природното наследство и одржливо користење на природните ресурси на начин на кој не се загрозува опстанокот на видовите и нивната природна рамнотежа.

Годишната програма е оперативен план за спроведување на мерки и активности за управување со цел подобрување на состојбата, зачување и развој на природните, културните и историските вредности на Заштитен предел - Водно.

Годишната програмата е изработена согласно член 5 став 2 од Правилник за содржината на плановите за управување со заштитените подрачја и годишните програми за заштита на природата („Службен весник на Република Македонија“ бр.21/12) и за истата е добиена согласност од страна на Министерство за животна средина и просторно планирање.

Имајќи го во предвид горенаведеното се предлага на Советот на Град Скопје да ја донесе предложената Годишна програма за заштита на природата за Заштитен предел – Водно.